

ÜLKEMİZDEKİ CAM SANATI EĞİTİMİ VE İSTİHDAM SORUNLARININ ARAŞTIRILMASI: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ CAM BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

Prof. S. Sibel SEVİM*
Arş. Gör. Nihal TURAN**

ÖZET

Mezopotamya'dan Avrupa'ya kadar birçok medeniyet tarafından kullanılan cam malzemenin keşfi arkeolojik verilere göre M.Ö. 3000'dir. Cam eğitimi ilk olarak usta-çırak ilişkisi ile gerçekleştirilmiş ve 19. yüzyıldan itibaren Avrupa'daki çeşitli sanat ve meslek okullarının müfredatlarına girmeye başlamıştır. Ülkemizde akademik anlamda 1991 yılından itibaren Güzel Sanatlar eğitimi içerisinde başlayan cam eğitimi günümüzde, ön lisans ve lisans düzeyinde verilmektedir. Bu kurumlar arasında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında bir anasanat dalı olarak açılan Cam Bölümü alt yapı ve donanım açısından Türkiye'de ilk ve tek olma özelliğini taşımaktadır. Ancak, mezun öğrencilerin cam endüstrisinde ve eğitim kurumlarında iş bulma konusunda çeşitli güçlükler yaşadığı gözlemlenmiştir. Bu makalede; ülkemizdeki cam sanatı ve endüstrisi tarihine değinilmiş, cam sanatı eğitimi ve istihdam sorunları Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Cam Bölümü örneği üzerinden değerlendirilerek, yaşanan güçlükler tespit edilmiş ve konu ile ilgili farkındalık yaratılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cam Sanatı, Cam Sektörü, Cam Eğitimi, İstihdam

*Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Eskişehir/TÜRKİYE, sssevim@anadolu.edu.tr,

**Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Eskişehir/TÜRKİYE, nihalturan@anadolu.edu.tr

A STUDY ON GLASS EDUCATION AND EMPLOYMENT PROBLEMS OF THE GRADUATES IN TURKEY: A CASE OF ANADOLU UNIVERSITY, FACULTY OF FINE ARTS, DEPARTMENT OF GLASS

Prof. S. Sibel SEVİM*
Rec. Asst. Nihal TURAN**

ABSTRACT

The discovery of glass material which has been used by many civilizations from Mesopotamia to Europe dates back to 3000 B.C. The art training was performed in master-apprenticeship relationship and started to appear in various school curricula in many art and occupational schools in Europe since 19th century. Academically, glass education has started in our country since 1991 in the scope of Fine Arts, which is now given at associate degree and bachelor's degree level. Among the institutions providing glass education, the department of glass, established as an art major in Anadolu University, Faculty of Fine Arts in 2004-2005 academic year, is the first and the only in terms of infrastructure and equipment. However, it has been observed that graduate students have various difficulties in finding a job in educational institutions and glass industry. In this article, the history of art and industry of glass is discussed; glass education and employment problems are evaluated in the case of Anadolu University, Faculty of Fine Arts, Department of Glass. The experienced difficulties are identified relying on this case to raise awareness about this issue.

Keywords: Glass of Art, Glass Sector, Glass Education, Employment

*Anadolu University, Faculty of Fine Arts, Department of Ceramic Arts, Eskişehir/TURKEY, sssevim@anadolu.edu.tr

**Anadolu University, Faculty of Fine Arts, Department of Ceramic Arts, Eskişehir/TURKEY, nihalturan@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Bilinen en eski örneklere göre Batı Asya'da başlayan dünya camcılık tarihi, hem endüstriyel hem de sanatsal anlamda en büyük dönüşümünü Sanayi Devrimi ve sonrasında gerçekleştirmiştir. 19 yüzyılın başlarından itibaren cam üretim, biçimlendirme ve dekor yöntemlerindeki gelişmeler camın kitlesel üretimini olanaklı kılmıştır. Avrupa'da yeni gelişen sanayi kolları ve üretim merkezleri ile rekabet edebilme isteği Osmanlı İmparatorluğu'ndaki camcılık geleneğinin değişimini de zorunlu hale getirmiştir. Sanayi Devrimi'nden sonra İstanbul surlarının ve eski Tekfur Sarayı'nın çevresine yerleştirilmiş olan cam atölyelerinin yerini Beykoz ve Paşabahçe arasında kurulan cam fabrikaları almıştır. Bu dönemde cam sanayi ve teknolojisi alanında ileri seviyede olan ülkelere çeşitli uzmanlar getirilmiştir (Küçükerman, 2002, s.57, 62). Ayrıca, III. Selim döneminde, Mehmet Dede isimli bir Mevlevi Venedik'te cam eğitimi almaya gönderilmiş ve sonrasında Beykoz'da bu sanatı sürdürerek, çeşimbülbülün başarılı örneklerini vermiştir (Olca, 2008, s. 108).

Sanayi Devrimi'nin olumlu etkileri Avrupa'da tarım, ulaşım, iletişim vb. birçok alanda görülse de makine üretimlerinin sanatsal nesnelere uygulanma çabası başarısızlıkla sonuçlanmış ve geleneksel üretim yapan ustaların alanları giderek daralmıştır. Estetik değer taşıyan endüstriyel ürünlerin tasarlanması gereksiniminin doğması ve geleneksel tutuma sahip zanaatkarlığın yeniden canlandırılması fikri çeşitli sanat hareketleri ve akımların doğmasına zemin hazırlamıştır. İngiltere'de başlayan Arts and Crafts Movement (Sanat ve El Sanatları Hareketi) ve Art Nouveau Akımı, işlevsel özelliğe sahip kullanım eşyalarının bireysel bakış açısı ile birer sanat objesi haline getirilmesini önermiş ve bu fikrin tüm Avrupa'ya yayılmasını sağlamıştır. Art Nouveau döneminde Avrupalı cam üreticileri sanayileşmiş üretim yöntemlerini kullanmak yerine, tasarımcılar ve zanaatkarlar ile birlikte sınırlı sayıda parçayı elle üretmeye başlamıştır (Turan, 2017, s. 30). Bu dönemde Avrupa'da camı sanat malzemesi olarak kullanan öncü isimlere Fransızda Emile Gallé ve Daum Kardeşler, Amerika'da Louis Comfort Tiffany örnek verilebilir.

Sanayi Devrimi ile bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak geleneksel üretim yöntemlerinin değişimi eğitimdeki örgütlenme biçimlerinin de dönüşümünü zorunlu kılmıştır. Zanaat-sanat-sanayi ayrımının netleştiği bu dönemde 'Dekoratif', 'Endüstriyel', 'Uygulamalı' olarak nitelenmeye başlayan sanatlar tasarım okullarında örgütlenmeye başlamıştır (http-1) Çekoslovakya bu dönemde cam eğitiminin okullaşma sürecine katkı sağlayan öncü ülkelerden biri olmuştur. Çekoslovakya'da teknik eğitim veren okullardan Kamenicky Senov 1856 da, Novy Bor 1870 de, Zelezny Brod ise 1920 tarihinde kurulmuştur (Ağatekin & Aydın, 2010:55).

Cam eğitiminin akademik anlamda düzenli bir eğitiminin verilmesini yaygınlaştıran diğer bir gelişme de 1960'larda Amerika'da başlayan Stüdyo Cam Hareketi olmuştur.

"Stüdyo Cam Hareketi; tarih öncesi dönemlerden bu yana usta-çırak ilişkisi ile gelişen, Endüstri Devrimi ile birlikte endüstriyel bir ürün haline gelen cam malzemenin bir sanat nesnesi olması için atılmış en büyük adımdır... Bu dönemin en önemli özelliği cam teknolojisi ve eğiti-

mine önem verilmiş ve camın ifade olanakları, deneyselci yaklaşımlarla keşfedilmeye çalışılmıştır... Stüdyo cam hareketinin getirdiği hareketlenme ve cam malzemesinin daha özgür biçimde kullanılması gibi etkenler, cam malzemenin çağdaş cam sanatında yerini alarak yayılması ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu hareket günümüzde de sürmekte ve gelişmektedir” (Ağatekin & Aydın, 2010: 56).

Cam eğitimindeki okullaşma süreci diğer dünya ülkeleri ile eş zamanlı olarak başlamamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda cam sanayi İstanbul merkezli gelişmiş ve dönemin en önemli üretimleri olan Beykoz camları bu ileri sanayinin sembolleri olmuştur. Cumhuriyet döneminde Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. olarak İş Bankası tarafından kurulan ilk cam fabrikası, pek çok yeni fabrikanın kurulması için önemli bir adım olmuştur. Günümüzde ise, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Cam Sektörü Raporu'na (2012, s.4) göre birçok firmanın faaliyet gösterdiği cam sektörü 4,3 milyon ton/yıl üretim kapasitesi ile (Türkiye ve yurtdışı) dünyada önemli bir konuma sahiptir. Sektördeki bu büyümenin doğal bir sonucu olarak cam eğitimi ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim programlarına dâhil edilmiştir. Bu programlardan birisi de Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde kurulan Cam Bölümü'dür. Ancak, sektördeki büyüme ve istihdam olanaklarının artışına rağmen cam bölümü mezunlarının alanlarında iş bulma konusunda bazı güçlüklerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bu makalede; köklü bir kültürel mirası barındıran cam sanatı ve tarihine değinilerek, ülkemizdeki cam eğitimi incelenip konu ile ilgili farkındalık yaratılması hedeflenmektedir.

2. TÜRK CAM SANAYİ

Yapılan literatür araştırmaları ve arkeolojik kazılarda elde edilen buluntular Anadolu'nun cam endüstrisinde köklü ve önemli merkezlerden biri olduğunu göstermiştir. “En eski iç-kalıp camlar, en eski döküm kâse ve en eski ticari cam külçeler bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunmuştur.” (Özgümüş, 2000, Önsöz). Birçok kültürün bilgi birikimi ve deneyimleri ile oluşturulan camcılık geleneği Türkler için de önemli bir kültürel miras olmuş ve gelişerek günümüze kadar sürdürülmüştür.

Anadolu'da Türklere ait ilk cam üretimleri Artuklu ve Selçuklu devirlerine tarihlendirilmiştir (bkz. Görsel 1). Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad'ın (1219-1237) yaptırdığı Kubad-Abad Sarayı kalıntılarından elde edilen buluntulara göre cam mimaride pencere, aydınlatmada kandil ve ayrıca mutfak ve süs eşyası olarak kullanılmıştır (Uysal, 2013, s. 160). Uysal, Kubad-Abad Sarayında Selçuklu Cam Sanatı adlı çalışması sonucunda, Kubad-Abad'da geçici bir süre için de olsa cam üretiminin yapıldığı sonucuna varmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda cam işçiliğinin ileri seviyelere ulaştığı dönemin çeşitli arşiv belgeleri, el yazmaları, tereke defterleri, narh defterleri ve muhasebe defterlerinden anlaşılmıştır (Özgümüş, 2000, s.70). Selçuklu cam sanatı etkisinde gelişen ve sonrasında özgünleşen Osmanlı camcılık geleneği devlet desteği ile 16. yüzyıldan itibaren İstanbul merkezli olarak varlık göstermiştir.

Görsel 1. Cam Tabak, Kubad-Abad Cam Buluntuları (Uysal, 2008, s.482)

arsasında toplanmış ve bu yerler imalatçılara kiralanmıştır. Başlangıçta başarılı bir şekilde sürdürülen cam imalatı Sanayi Devrimi'nin olanakları ile gelişen Avrupa'daki cam ürünler ile rekabet edemez duruma gelmiştir (Küçükerman, 2002, s.37). Avrupa devletlerinde cam üretimlerinin hızlanması ve maliyetin düşürülmesi bu ülkelerin ürünlerinin yeni pazarlara girmesi ile sonuçlanmıştır. Bu ülkelerden biri de Osmanlı İmparatorluğu olmuştur. Bu dönemde, Venedik ve Bohemya İmparatorluğu'ndan Osmanlı beğenisine uygun camlar üretilip gönderilmiş ve bu ürünler Osmanlı sultanları tarafından da ilgi görmüştür.

Ancak yerli üretimlerin ithal ürünlerle rekabet edememesi çeşitli girişimleri zorunlu kılmıştır. Bu girişimler çerçevesinde III. Selim döneminde Beykoz bölgesinde ilk kez bir cam fabrikası açılmış, Venedik cam teknolojisinin ülkeye getirilmesi amacı ile sanayi ve teknoloji için uzmanlar getirilmiştir. Ayrıca, Mehmet Dede adında bir Mevlevi camcılık eğitimi almak için İtalya'ya gönderilmiştir (Olca, 2008, s.108). Osmanlı cam sanayini geliştirmek için başlatılan girişimler Sultan Abdülmecid döneminde de devam etmiştir. III. Selim döneminde Beykoz'da açılan ilk fabrikaya ek olarak Tanzimat döneminde Ahmet Fethi Paşa'nın girişimleri ile "Cam ve Billur Fabrikası" üretime başlamıştır. Bu fabrikada "Beykoz işi camlar"a ek olarak tüm dünyaca tanınan "Çeşmibülbüller" üretilmiştir (bkz. Görsel 3).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde cam sanayinin geliştirilmesi için yapılan diğer bir girişim Saul Modiano isimli bir Musevi'nin Paşabahçe'de kurduğu ve 1902 yılında beş yüz işçi çalıştırdığı fabrika olmuştur. Ancak devlet desteği ve özel girişimlerle ayakta tutulmaya çalışılan bu fabrikalar Avrupa fabrikaları ile rekabet edememişlerdir. İthal cam ürünlere kapitülasyonlar nedeni ile gümrük sınırlamaları ve zamlar uygulanamadığı için, yerli sanayi ortadan kaybolmuştur. Bu durum ancak Cumhuriyet döneminde değişmiş ve 1935'de kurulan Türkiye Şişe ve Cam fabrikaları A.Ş. ile yeni bir dönem açılmıştır." (Bayramoğlu, 1974,s.23). Günümüzde en

Görsel 2. Camcıların Geçidi, Surname-i Humayun (http-2)

Görsel 3. “Çeşmibülbül,” Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ve bağlı kuruluşları koleksiyonu. No: F-13 (<http-3>)

düzcamlar, %32’si cam ambalaj, %16’sı cam ev eşyası, kalan yaklaşık %2’lik kesim de cam elyafı kapasitesinden oluşmaktadır. Sektörde en büyük üretici olan Şişecam 150 ülkeye ihracat yapmaktadır.” (Cam Sektörü Raporu, 2017, s.8).

3. CAM EĞİTİMİNDE OKULLAŞMA

M.Ö. 5000 yıllık bir geçmişe sahip olan cam, Sanayi Devrimi’ne kadar geçen süreçte küçük ölçekli atölyelerde ve el işçiliğine dayalı bir zanaat dalı olarak icra edilmiştir. Artuklu ve Selçuklu dönemlerinde varlığı bilinen Türk cam sanatı, Osmanlı İmparatorluğu zamanında hem sanatsal hem de endüstriyel anlamda 16. yüzyıldan itibaren devlet desteği ile önemli gelişmeler göstermiştir. İmparatorluğun sanayi ve sanat dallarında uyguladığı “Lonca” ve “Gedik” düzeni, cam üretiminin devlet desteği ile sürdürülmesini, “cam işleyenler” in korunmasını, ürün kalitesinin belli bir standartta olmasını sağlamış ve böylece cam üretimi büyük bir hızla sanayileşmeye başlamıştır. Dönemin “Camgeran” olarak adlandırılan cam ustaları Topkapı Sarayı’na bağlı olarak çalışan Ehl-i Hiref kadrosunda yer almışlardır (Küçükerman, 2002, s.19).

Sanayi Devrimi ile başlayan yeni dönemde Avrupa’da geleneksel üretim yöntemlerinin değişmesi yeni örgütlenme biçimlerini zorunlu kılmış ve bu durum eğitim alanında da köklü değişimlerin yaşanması ile sonuçlanmıştır. Geleneksel üretim yöntemlerinin makine üretimleri ile yapılma çabası sanatsal üretimlerde niceliği artırırken bir nitelik kaybına yol açmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan Arts and Crafts, Art Nouveau gibi tasarım hareketleri zanaatkar, sanatçı ve sanayici işbirliğinin kurulması farkındalığını yaratmıştır. Eğitim alanında yapılan en önemli adımlardan biri Britanya’da açılan Dekoratif, Endüstriyel, Uygulamalı tasarım okulları olmuştur. Sonrasında Almanya ve Avusturya gibi diğer Avrupa ülkelerinde de kurulan bu okullar tasarım sanatçıları kadar uygulama sanatçıları de yetiştirmeyi hedeflemiştir. Cam eğitiminin

büyük üretici firma Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. başta olmak üzere, Güral Cam, Marmara Cam, İzocam, Schott Orim, Yıldız Cam, Star Grup, Hatipoğlu Cam,

Gürsan Cam, Olimpia, Başkent, Dora Cam gibi birçok kuruluş Türkiye cam sektöründe faaliyet göstermektedir.

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın 2017 cam sektörü raporuna göre, “Ülkemiz cam sanayinin üretim kapasitesi yaklaşık 3,5 milyon tondur. Ülkemiz üretim kapasitesinin %90’ı Şişecam tarafından karşılanmaktadır. Şişecam’ın yurtiçi ve yurtdışı toplam üretim kapasitesi 4,7 milyon tona yaklaşmaktadır. Düzcamlar, cam ev eşyası, cam ambalaj, cam elyaf gibi ana üretim alanlarındaki yurtiçi mevcut kapasitesi 3,0 milyon tondur. Yurtiçi üretim kapasitesinin %50’si

çağdaş anlamda verildiği ülkelere Çekoslovakya, Amerika, Büyük Britanya, Polonya ve Japonya örnek verilebilir. Avrupa'ya paralel olarak 1860 yılından başlayarak Osmanlı vilayetlerinde açılmaya başlayan sanat, sanayi, meslek okullarının ya da teknik okulların programları da Avrupa'daki tasarım okullarının programları örnek alınarak düzenlenmiştir (Artun, 2015, s.87). Cam sanayi bu dönemde yine devlet kontrolünde gelişmeye devam etmiştir.

Sanayi Devrimi'nin sağladığı bilimsel ve teknik olanaklar camın ağırlıklı olarak endüstriyel bir malzeme olarak tanınırlığı ve ulaşılabilirliğini artmıştır. Cam Sanatı teriminin temelleri Art Nouveau döneminde Émile Gallé ve Louis Comfort Tiffany gibi camı sanatsal bir malzeme olarak kullanan sanatçılar tarafından atılmıştır. Gallé ve Tiffany, Sanayi Devrimi'nin bilimsel ve teknik olanaklarını sonuna kadar kullanarak el işçiliği ile üretilen birçok özgün çalışmaya imza atmıştır (Asmaz, 2013, s.21).

Art Nouveau Akımı'ndan sonra, sanat-zanaat-sanayici işbirliğinin kurulması ve seri üretim için tasarım yapılması fikri Bauhaus döneminde etkin bir şekilde sürdürülmüştür. Weimar'da Walter Gropius (1883-1969) tarafından kurulan Bauhaus Mimarlık ve Sanat okulu hem kurulduğu dönemde hem de sonrasında sanat eğitimi önemli ölçüde etkilemiştir. Sanatçı ve zanaatkar arasındaki ayrımı kaldırmayı hedefleyen okulun sloganı "endüstri için sanat" olmuştur. Eğitim-öğretim programı hazırlayıcı öğretim (temel sanat eğitimi), teknik öğretim (mesleki sanat eğitimi) ve strüktürel öğretim (mesleğe yönelik çalışmalar, proje çalışmaları) üç ana bölüm üzerinden yürütülmüştür (Bulat, Bulat, Aydın, 2014, s.110). Sanat ve endüstriyi birleştirmeyi hedefleyen okulun sistemi kısa zamanda başka ülkelerde de benimsenmiştir ve Türkiye bu ülkelerden biri olmuştur. Ülkemizde Bauhaus eğitim-öğretim sistemi temel alınarak eğitim veren bu okullara İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi örnek verilebilir.

Camın sanatsal bir malzeme olarak kullanımının ve akademik eğitiminin yaygınlaşmasına katkı sağlayan önemli bir gelişmelerden biri de Amerika'da ortaya çıkan Stüdyo Cam Hareketi olmuştur. 1960'lı yıllarda Harvey Litteton öncülüğünde başlayan hareket, cam eğitiminde okullaşma sürecinin hızlanmasına, camın sanatsal bir malzeme olarak kullanımının artmasına olanak sağlamıştır.

3.1 Türkiye'de Lisans Düzeyinde Cam Eğitimi Veren Kurumlar

ÖSYM'nin Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları (2017) kılavuzuna göre, Türkiye'de 13 üniversitede lisans düzeyinde cam eğitimi verilmektedir. Bu eğitim programlarını belirten tablo, Güzel Sanatlar Fakültelerinin kuruluş yılları dikkate alınarak aşağıda belirtilmiştir (bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Özel Yetenek Sınavı Sonuçlarına Göre Öğrenci Alan ve Cam Eğitimi Veren Yükseköğretim Programları

ÜNİVERSİTE	FAKÜLTE/YIL/BÖLÜM	KONTENJAN
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1883/ Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü	15
Marmara Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1955/ Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü	30
Dokuz Eylül Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1975/ Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü	20
Anadolu Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1983/ Cam Bölümü	12+1 (K.K.T.C. Uyruklu)
Hacettepe Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1983/ Seramik ve Cam Bölümü	30
Erciyes Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1993/ Seramik ve Cam Bölümü	15
Süleyman Demirel Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1994/ Seramik ve Cam Bölümü	15
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/1997 Seramik ve Cam Bölümü	30
Sakarya Üniversitesi	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi/1997 Seramik ve Cam Bölümü	20
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/2008/ Seramik ve Cam Bölümü	15
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi/2012/ Seramik ve Cam Bölümü	30
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/2012/ Seramik ve Cam Bölümü	20
Kastamonu Üniversitesi	Güzel Sanatlar Fakültesi/2015/ Seramik ve Cam Bölümü	30

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi: Marmara Üniversitesi'nin ardından cam eğitiminin verilmeye başlandığı diğer bir kurum da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olmuştur. İlk adı Sanay-i Nefise Mektebi (1882) olan kurum Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulan ilk güzel sanatlar okuludur. İsmail Hakkı Oygur tarafından, Tezyinat (Süsleme) Bölümü'ne bağlı olarak 1930 yılında kurulan Seramik Bölümü sonrasında cam eğitimi de vermeye başlamıştır. 2004 yılında "Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü" adını alan bölüm müfredatına cam derslerini de eklemiştir (http-4). Program, sanat ve tasarım alanında yetkinlik sahibi sanatçı veya tasarımcı adayları yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bölüm, yüksek lisans ve sanatta yeterlilik programları ile lisansüstü eğitime de olanak sağlamaktadır (http-5).

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: Ülkemizde akademik anlamdaki cam eğitimi ilk kez Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde verilmeye başlanmıştır. 1955 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla açılan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu, 1962

yılında lisans eğitimine geçmiştir (http-6). Seramik-Cam Bölümü ülkemizin önemli seramik ustalarından biri olan Hakkı İzzet tarafından Seramik Sanatları Bölümü adı ile kurulmuştur. Bölümün adı 1960 yılında “Keramik”, 1965 yılından sonra da “Seramik Sanatları” olarak değiştirilmiştir. 1982 yılında yükseköğretim yasası kapsamında Marmara Üniversitesi bünyesinde Fakülte olunması ile birlikte “Seramik Bölümü”, 1991 yılında da Cam Anasanat Dalı'nın kurulması ile birlikte “Seramik-Cam Bölümü” olarak adlandırılmıştır. Başlangıçta ülkenin seramik ve porselen sanayinin ihtiyacını karşılamak üzere insan kaynağı yetiştiren bölüm bugün özgün seramik ve cam sanatçılarının yanı sıra bu dallarda estetik ve teknik nitelikleri yüksek, seramik-cam endüstrisinin gereksinim duyduğu tasarımcılar yetiştirmektedir. Ağırlıklı olarak seramik ile ilgili derslerin verildiği bölümde cam dersleri seçmeli dersler grubunda yer almaktadır. 2012 yılında Bilimsel Araştırma Projesi (BAPKO) kapsamında sıcak cam atölyesi kurulan bölümde yüksek lisans ve sanatta yeterlilik programları da mevcuttur (http-7).

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi: 1975 yılında kurulan fakültede Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü 1987-1988 yılında eğitime başlamıştır. Seramik ve Cam sektöründe sanat ve endüstri alanında üretim ve tasarım pozisyonunda yetkin insan gücü yetiştirmeyi hedefleyen bölümün eğitim ve öğretim planı incelendiğinde ağırlıklı olarak seramik derslerinin yer aldığı görülmektedir. Cam eğitimi ile ilgili programda yer alan dersler: Cam Sanatı Tarihi, Cam Tekniklerine Giriş, Cam Teknikleri ve Uygulamaları I-II 'dir. Seramik ve Cam Tasarımı bölümü; yüksek lisans ve sanatta yeterlilik olmak üzere lisansüstü düzeyde de eğitim vermektedir (http-8).

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Cam Bölümü: Türkiye’de cam eğitiminin bağımsız bir bölüm olarak kurulduğu ilk üniversite Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'dir. Bölümün kuruluş çalışmaları 2000 yılında başlamış, 2001 yılında ise Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Cam Anasanat Dalı Başkanı Yard. Doç. Ekrem Kula ve Druk Valkema tarafından 550 m2'lik bir alanda her yıl 15 öğrenciye eğitim ve öğretim vermek üzere projelendirilmiştir. Bölüm kurulduktan sonra şimdiki bölüm başkanı Prof. Mustafa Ağatekin cam bölümü kadrosuna katılmıştır. 2004-2005 eğitim öğretim döneminde sıcak cam üfleme derslerinde Yusuf Görmüş, füzyon yöntemi ile biçimlendirme tekniklerinde Can Bozkurt, açık alevde cam şekillendirmede Nasuf Cömert öğrenciler ile birlikte uygulamalar yapmışlardır. Ayrıca, Köksal Türker ve Seyfullah Güven eğitim sürecine teknik anlamda destek veren diğer ustalar olmuştur (Asmaz, s. 84, 85). Öğretim programında kuramsal, uygulamalı ve teknik dersleri birbirini tamamlayacak nitelikte sunan bölüm, cam sanatı ile ilgili teknik, estetik ve yaratıcı tasarım bilgilerine sahip her yönden donanımlı cam tasarımcıları yetiştirmeyi hedeflemektedir (http-9). Cam Anasanat Dalı'nda yüksek lisans ve sanatta yeterlik düzeyinde de eğitim verilmektedir.

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü 1983-1984 yılında eğitim vermeye başlamıştır. Yüksek lisans ve sanatta yeterlilik düzeyinde de eğitim veren programda diğer fakültelerde olduğu gibi ağırlıklı olarak seramik derslerinin bulunduğu öğretim programı uygulamaktadır. Seçmeli dersler kategorisinde yer alan Cam Atölyesi ile Cam ve Seramik adlı dersler öğrencilere cam malzeme ile de çalışma imkânı sağlamaktadır (http-10).

Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü, 2006-2007 eğitim öğretim yılında eğitime başlamıştır. Türk seramik sanatı eğitiminin niteliğini ve öğrenci profilini geliştirmek amacıyla olan bölümün güncel ders programında cam dersleri bulunmamaktadır (http-11).

Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: 1994-1995 eğitim-öğretim yılında eğitime Seramik ve Cam Bölümü olarak başlayan fakültenin misyonu, seramik alanında öğrencilere bilgi ve becerilerini geliştirebilecekleri ortam ve olanakları sağlayarak, sanatın evrensel düşünce ve değerlerine sahip çağdaş sanatçı adayları yetiştirmektir ([http-12](#)). Öğretim programına göre ağırlıklı olarak seramik eğitiminin verildiği bölümde, cam dersleri de yer almaktadır (S. Ünal, kişisel iletişim, Aralık 2018).

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: 1997 yılında kurulan fakültede, Seramik ve Cam Tasarımı bölümü lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim vermektedir. Lisans düzeyi öğretim programında seramik ve cam derslerinin yanı sıra seramiğin günümüzde entegre olduğu diğer disiplinlerle ilgili derslere de yer verilmektedir. ([http-13](#)). Öğretim programında yer alan cam dersleri: Seramik ve Cam Kimyası I-II, Seramik ve Cam Teknolojisi I-II, Cam Sanatı Tarihi I-II, Seramik ve Cam Tasarımı I-II, Vitray ve mozaik I-II, Seramik ve Cam Restorasyon I-II'dir ([http-14](#)).

Sakarya Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi: Fakültede Seramik Bölümü 1997 yılında kurulmuş ve 2000 yılında lisans eğitimi vermeye başlamıştır. 2009 yılında da, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak Seramik ve Cam Anasanat Dalı yüksek lisans eğitimine başlamıştır ([http-15](#)). Sanatın evrensel düşünce ve değerlerine sahip çağdaş sanatçı adayları yetiştirmeyi hedefleyen bölüm, seramik alanında öğrencilere bilgi ve becerilerini geliştirebilecekleri ortam ve olanakları sağlamaktadır. Seramik derslerinin ağırlıklı olduğu öğretim programında bulunan cam dersleri Cam Şekillendirme I-II ve Proje Tasarımı (Cam Tasarımı I-II) dir. Böylece öğrencilere sanatsal uygulama ve tasarım malzemesi olarak cam malzeme tanıtılmaktadır ([http-16](#)).

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: Fakültenin Seramik ve Cam Bölümü, 2013-2014 eğitim öğretim yılında lisans eğitimi vermeye başlamıştır. Bulduğu coğrafyanın seramik kültürünün korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından özel bir öneme sahip olan bölüm, teorik ve uygulamalı ders müfredatıyla kapsamlı bir eğitim vererek araştırmacı, sorgulayıcı, çözüme odaklı, alanına hâkim, donanımlı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Seramik eğitimine ağırlık veren bölümün ders programında seçmeli dersler kategorisinde yer alan cam dersleri şunlardır: Cam Teknolojisi, Cam Uygulama Teknikleri, Cam Şekillendirme, Çağdaş Cam Sanatı, Vitray, Mozaik, Artistik Cam Uygulamaları ([http-17](#)).

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi: 2012 yılında Anadolu Üniversitesi'ne bağlı olarak Bilecik Meslek Yüksekokulu bünyesinde seramik eğitimi verilmeye başlamış, 2014 yılında 4 yıllık Fakülte biçiminde kurularak eğitime devam edilmiştir. Kurulan Seramik ve Cam Tasarımı Bölümünde ağırlıklı olarak seramik dersleri yer almaktadır. Öğretim programında yer alan cam dersleri: Seramik ve Cam Teknolojisi, Füzyon, Çağdaş Seramik ve Cam Sanatı Tarihi'dir ([http-18](#)).

On Dokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: 2012 yılında fakülte bünyesinde bulunan Seramik-Cam Bölümü 2015-2016 öğretim yılında öğrenci almaya başlamıştır ([http-19](#)). Cam ve seramik malzemenin her ikisini de geleneksel olduğu kadar çağdaş sanat olgusunun temel materyali olma hüviyeti ile sanat ve sanat eğitiminin odağına koyan fakülte, öğretim programında seramik ve cam atölye uygulamalarının çeşitliliğini ve değişkenliğini dikkate alan alternatif yöntemlerin ve deneyimlerin teşvik edildiği araştırma süreçlerine ilişkin müfredat dinamiklerini gözlemiştir. Lisans

eğitiminin son yılında mezuniyet proje geliştirme ve proje gerçekleştirme çalışmaları ile bireyin/ öğrencinin sanatsal anlayış ve üslup arayışlarının gelişimi ve mesleki deneyim kazandırılması hedeflenmektedir ([http-20](http://20)). Ağırlıklı olarak seramik derslerin yer aldığı bölümde cam dersleri seramik derslerine oranla çok az verilmektedir.

Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi: 2015 yılında Resim ve Geleneksel Türk Sanatları olmak üzere iki bölümle eğitime başlayan fakülte, 2016 yılından itibaren Seramik eğitimi vermeye başlamıştır. 2017 yılına gelindiğinde ise, Seramik bölümünün adı Seramik ve Cam Bölümü olarak değiştirilmiştir ([http-21](http://21)). Genel olarak seramik derslerinin yer aldığı öğretim programında yalnızca bir cam dersi yer almaktadır ([http-22](http://22)).

Cam eğitiminde akademik eğitim veren kurumlara ek olarak katkı sağlayan özel kuruluşlar da mevcuttur. Cam Ocağı Vakfı (2002) bünyesinde çalışmalarını sürdüren Cam Ocağı Türkiye’de bir ilk olma özelliğine sahiptir. Kısa ve uzun dönemli atölye çalışmaları ile eğitim veren kuruluş ulusal ve uluslararası deneyime sahip sanatçı ve uzmanlarla birlikte çalışmakta ve tam anlamıyla ve yetkin bir şekilde cam eğitimi vermektedir.

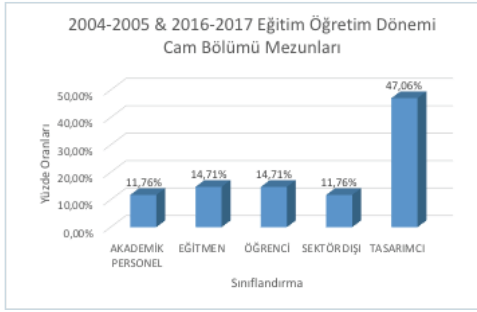
Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı üzere, ülkemizde lisans düzeyinde Seramik ve Cam eğitimi veren fakültelerde ağırlık seramik alanında yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla, öğrencilerin hem seramik hem de cam alanında aynı oranda donanımına sahip olarak mezun olmadıkları çıkarımını yapmak mümkündür.

4. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ CAM BÖLÜMÜ MEZUNLARININ SEKTÖR VE ARAŞTIRMA KURUMLARINDAKİ İŞE ALIM SÜRECİNDE KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER

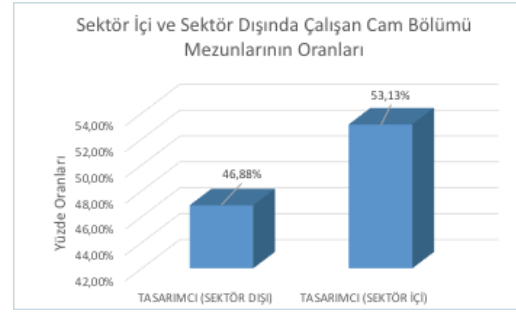
Türkiye’de cam eğitiminin bağımsız bir bölüm olarak kurulduğu ilk üniversite Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’dir. Bölümden mezun olan öğrencilerin istihdam olanakları arasında “cam endüstrisinde tasarımcı olarak çalışmak, araştırma kurumlarında akademik eleman olarak görev almak ya da serbest sanatçı olarak araştırma ve sanatsal çalışmalarını sürdürmek” yer almaktadır ([http-23](http://23)). 2004-2005 ve 2016-2017 eğitim öğretim yıllarında Cam Bölümünden mezun olan kişi sayısı 78’dir. Ancak, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Cam bölümü 2013-2014 öğretim yılından itibaren Seramik bölümü ile birleştirilmiş ve Seramik-Cam bölümü olarak 42 kontenjan ile öğrenci almaya başlamıştır ([http-24](http://24)). 2013-2015 yılları arasında her iki bölümün birleşmesinden dolayı sektöre uğrayan cam ve seramik eğitiminde yapılan yanlış fark edilerek 2015 yılında Yükseköğretim Yürütme Kurulu kararı ile Seramik Bölümü ve Cam Bölümü olarak ayrılarak eskiye dönülmüş ve her iki bölümde bağımsız olarak eğitimini sürdürmeye devam etmiştir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası iş durumları ile ilgili yüz yüze yapılan görüşmeler, telefon konuşmaları ve sosyal medya üzerinden yapılan yazışmalarla yapılan araştırmada 2004-2005 ve 2016-2017 yılı temel alınmış olup Tablo 2 ve 3’teki sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda 7 kişiye ulaşılamamış, ayrıca her hangi bir işte çalışmayan ve lisansüstü eğitimine devam etmeyen kişi sayısı da 3 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. 2004-2005 ve 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Cam Bölümü Mezunları

Tablo 3. Sektör İçi ve Sektör Dışında Çalışan Cam Bölümü Mezunlarının Oranları

Türkiye Cam ve Cam Ürünleri Sanayi Meclisi Sektör Raporu'na göre; cam bölümü mezunlarının istihdam sorunları ve istihdam alanlarının artırılabilmesine dair öneriler örnek gösterilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Türkiye Cam ve Cam Ürünleri Sanayi Meclisi Sektör Raporu (2012) SWOT analizine göre Türkiye Cam Sektörü'nün, uluslararası pazarda marka bilinirliğinin henüz istenilen düzeye ulaşmadığı ve özgün tasarımlar yaratmada önemli altyapı eksiklerinin mevcut olduğu belirtilmiştir (s.54). Sektörün AB Uyum Sürecinde Geldiği Nokta ve Karşılaşılan Uyum sorunları arasında AR-GE ve İnovasyon, Tasarım ile eğitim başlıklarına da yer verilmiştir. Bu başlıklar altında belirlenen sorunlar şunlardır:

“Hükümetin resmi hedefine göre 2013 yılına kadar araştırma ve geliştirme alanındaki harcamaların GSYİH'nin %2'sine ulaşması gerekirken, 2010 yılında gerçekleşen hedef %0.84'de kalmıştır. (Kaynak: Türkiye İlerleme Raporu-2012). Türkiye koşullarına göre cam sektöründe satışlardaki %1'lik AR-GE payı ile Şişecam Topluluğunun göreceli olarak AR-GE yatırımları fazladır. Ancak, ülke genelinde bakıldığında AR-GE yatırımlarının halen gelişme aşamasında olduğu ortadadır. Bu bağlamda hem devlet teşvikleri olarak, hem de özel sektör girişimiyle AR-GE, inovasyon ve tasarım alanlarında gerekli çalışmaların ve yatırımların yapılması büyük önem taşımaktadır.

Cam sanayinde çalışma standartları ve işgücü maliyetleri Türkiye ortalamasının üzerinde olduğundan, işe yerleştirmede yüksek niteliğe sahip işgücü tercih edilmekle birlikte, yeni istihdam ancak iş içi eğitimle sağlanabilmektedir. Raporda, cam sektörüne yönelik Meslek Teknik Lisesi ve Yüksekokullarının sayı ve kalite (kadro, teknik donanım) açısından geliştirilmesinin gerektiğine vurgu yapılmıştır (TOBB, 2012, s.54, 57). Türkiye'de ortaöğretim düzeyinde meslek liselerinde seramik ve cam teknolojisi alanı altında çinicilik, sır üstü dekorlama, alçı model kalıp, tornada form şekillendirme, serbest seramik şekillendirme, dekoratif cam ve endüstriyel cam, dallarında öğretim programları uygulanmaktadır. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları çizelgesine göre Seramik ve Cam Teknolojisi öğretmenliği alanına lisans düzeyinde Seramik Öğretmenliği/Eğitimi, Seramik, Seramik ve Cam, Seramik ve Cam Tasarımı, Seramik Tasarımı, Seramik Mühendisliği alanlarından mezun kişiler başvurabilmektedir. Ayrıca, başvuracak adaylarda Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) iş birliği ile açılan / açılacak olan Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans ya da Pedagojik Formasyon Programı / Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifikası Programını başarı ile tamamlamış olma şartı aranmaktadır(http-25). Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Cam bölümü mezunları arasında Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifikası Programı'nın başarıyla tamamlayan öğrenciler Seramik ve Cam Teknolojisi öğretmenliğine bahsi geçen çizelgede Cam Bölümü'nün kodu

olmadığı için başvuru yapamamaktadırlar. Mezunların konu ile ilgili olarak yaşadığı mağduriyet Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 18.06.2014 tarih ve 72639413-104.04.07.19467141 sayılı yazısı Yükseköğretim Kurulu'na iletilmiştir. Ardından, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'ndan gelen yanıt ile talebin Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na iletileceği teyit edilmiş ancak, bugüne kadar konu ile ilgili hiçbir gelişme olmamıştır (M. Ağatekin, kişisel iletişim, Ekim 2018).

ÖSYM'nin Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Ön lisans Programları (2017) kılavuzuna göre Türkiye'de ön lisans düzeyinde cam eğitimi veren on yükseköğretim kurumları bulunmaktadır. Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir), Dumlupınar Üniversitesi (Kütahya), Ege Üniversitesi (İzmir), İstanbul Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Trakya Üniversitesi (Edirne), Trakya Üniversitesi (Edirne), Uludağ Üniversitesi (Bursa). Bu okullardaki programların adları Seramik, Cam ve Çinicilik, Endüstriyel Cam ve Seramik, Seramik ve Cam'dır. Ancak cam lisans eğitimi programlarından mezun olanlar, bu ön lisans okullarına akademik personel olarak başvurmak istediklerinde karşılaştıkları engel ana sanat dallarının başvuru şartlarında yer almamasından kaynaklanmaktadır. Benzer sorunlar lisans düzeyinde eğitim veren akademik kurumlara yapılan başvurularda da yaşanmaktadır.

Cam bölümü mezunlarının bölüm adından dolayı iş bulma sürecinde güçlük yaşadığı başka istihdam alanları da mevcuttur. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından 2000 yılında açıklanan Hayat Boyu Memorandumu Türkiye'de hayat boyu öğrenme sisteminin oluşturulmasına yönelik çalışmaların başlamasında etkili olmuştur. Bu kapsamda T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2009-2013 dönemi Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi Belgesi ile oluşturulmaya başlanan hayat boyu sisteminin 2014-2018 dönemi hayat Boyu Öğrenme Stratejisi Belgesi ve Eylem Planı ile ulusal ve uluslararası yaklaşımlar doğrultusunda daha sistematik bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir (http-26). HBÖ kapsamında Seramik ve Cam Teknolojisi alanında 47 farklı kurs programı yer almaktadır (http-27). Ancak, kurs programının uygulanmasında görev alacak eğitimciler için genel olarak şu ibare kullanılmaktadır; Programın uygulanmasında Seramik ve Cam Teknolojisi alanında eğitim almış ve tercihen sektör deneyimi olan alan öğretmenleri görev almalıdır (http-28). Özetle, cam bölümü mezunlarının istihdam alanlarında karşılaştıkları güçlükler ile Türkiye Cam ve Cam Ürünleri Sanayi Meclisi Sektör Raporu'nda yer verilen başlıkların bir kısmı paralellik göstermektedir denilebilir. Mezunların cam sektöründe istihdam oranlarının artırılmasında devlet teşviklerinin ve özel sektör girişimlerinin desteği önem arz etmektedir. Çünkü cam malzemenin hem endüstriyel hem de sanatsal anlamda kullanılmasına olanak sağlayan teçhizat ve donanım oldukça pahalıdır. Diğer taraftan, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Cam bölümü mezunları ülkemizde lisans düzeyinde cam eğitimi veren kurumlardan farklı olarak yalnızca cam eğitimi veren ilk kurumdur. Ancak, normal şartlarda avantaj olması gereken bu durum eğitim ve araştırma kurumlarına iş başvurusunda bulunan cam bölümü mezunlarının karşılaştığı güçlükler göz önünde bulundurulduğunda dezavantajmış gibi bir yanılsamaya neden olmaktadır.

SONUÇ

Anadolu toprakları dünya tarihinde uygarlık beşiği sıfatının atfedildiği ender coğrafyalardan biridir ve uygarlık tarihindeki gelişim basamakları incelendiğinde insanoğlunun gerçekleştirdiği birçok 'ilk ev sahipliği yapmıştır. Çok kültürlülüğün getirdiği zenginlik ile harmanlanan ve günümüze kadar ulaşan bu 'ilk'lerden biri de cam sanatıdır. Üretim teknolojisinin pahalı oluşu nedeni

ile geçmişte uzunca bir süre varlıklı kişilerin ya da devletlerin himayesi ile varlık gösteren geleneksel cam sanatı, 19. yüzyılda Avrupada başlayan okullaşma süreci ile çağdaş sanat disiplinleri arasında da yerini almıştır. Ülkemizde ise, 1991 yılından itibaren lisans ve lisansüstü seviyede Güzel Sanatlar Eğitimi içine dâhil edilmiştir.

Yapılan araştırmaya göre ülkemizdeki cam sanatı ve tasarımının lisans düzeyindeki eğitimi; 12 Seramik ve Cam Tasarımı bölümü ve bir Cam Bölümü olmak üzere toplam 13 programdan oluştuğu görülmektedir. Seramik ve Cam Tasarımı bölümlerinin ortak eğitim programları incelendiğinde öğrencilerin hem seramik hem de cam alanında günün koşullarına uygun eşit ağırlıklı bir donanımla mezun olmadığı araştırma kapsamında saptanmıştır. Seramik ve cam; malzeme olarak benzerlik gösterse de, biçimlendirme teknikleri ve üretim süreçleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu durum göz önüne alındığında her iki alanda donanımlı bir eğitim verilmesi ve yetkin bireyler yetiştirilmesi oldukça güçtür. Bu durumun farkına varan Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Cam ve Seramik bölümleri günümüzde 12 üniversiteden farklı olarak ayrı bölümler halinde eğitim vermektedir. Bu durumda her iki alanda da donanımlı bireyler yetişmesi hedeflenerek alana yetkin elemanlar kazandırılmaktadır. Böylece her iki bölümden de mezun olan öğrenciler eğitim kurumlarına gerekse sektöre yapacakları iş başvurularında kendi alanlarındaki yetkinliklerine göre değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan Cam Sektörü Türkiye'nin temel sanayi kollarından biri olduğu için ülke ekonomimiz açısından önem taşımaktadır. Cam Bölümü mezunları, hem tasarımcı olarak hem de sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü olarak cam sanayine katkı sağlayabilmektedir. Bu anlamda üniversite- sektör iş birliğinin önemi büyüktür. Bu iş birliğine; Gebze Teknik Üniversitesi ve Şişecam Topluluğu işbirliği ile Cam Bilimi ve Teknolojisi Yüksek Lisans Programı'nın açılması, Şişecam Düzcam tarafından Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması'nda geleceğin mimarları ile "Tasarımın Şeffaf Yüzü" konulu atölye çalışması örnek verilebilir. Mezun olan öğrencilerimizin bir kısmı cam sektöründe çalıştığı ve çalışmaya da devam edeceği düşünülürse verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi sektör-üniversite iş birliği ilerletilmeli ve bu bağlamda alternatif olarak sektörün ihtiyaçlarına da cevap verebilecek öğrenciler yetiştirilme hedefi güçlendirilmelidir. Araştırma kapsamında yapılan incelemede; Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Cam bölümü, Cam sanatı ve tasarımı eğitimine bağımsız ve özgün bölüm halinde devam etmesi bakımından ülkemizde tek olduğu görülmüştür. Bölümün; sektörle iş birliğini önemsemesinin yanı sıra kurulduğu günden beri eğitim, müzecilik, ticaret, kültürel etkinlik vb. birçok alanda ülkemize kültürel ve ekonomik sermaye anlamında katkı sağlamış olup alanı ile ilgili projelere imza atmıştır. Mezunlarının pek çoğu alanı ilgili bölümlerde çalışırken, diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da istihdam sorunlarının bulunduğu gözlemlenmiştir. Yapılacak akademik çalışmaların, devlet ve özel sektör desteği alınarak hayata geçirilecek projelerin sayısının artırılması ile bu konuya çözüm önerilerinin getirilmesi ümit edilmektedir.

Geçmiş M.Ö. 3000'lere kadar uzanan cam sanatının Türkiye için önemli bir kültür mirası olduğu düşünülürse, bu kültürel mirasa devlet ve ülke olarak sahip çıkılması gerekmektedir. Bunun için Kültür Bakanlığının cam eğitimi veren kurumlarla iletişime geçmesi ve bu kültürel mirasımızı yaşatmak adına yapılacak çeşitli projeler kapsamında gerek bakanlık düzeyinde, gerekse şehirlerin önemli merkezlerinde cam atölyeleri kurularak genç kuşaklara tanıtılıp meslek olarak özendirilmesi gerekmektedir. Böylece cam sanatı toplumumuzda hak ettiği yeri bularak gelecek kuşaklara da miras bırakılması sağlanabilir

KAYNAKÇA

- Ağatekin, M., & Aydın, M. (2010). Plastik Sanatlarda Cam ve Tarihsel Gelişimi. *Camgeran 2010 Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu* (s. 51-58). Eskişehir: Ana-dolu Üniversitesi Yayınları.
- Artun, A. (2015). *Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi, Estetik Modernizmin Tasfiyesi*. (3.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Asmaz, C. (2013). *Evrensel Ölçekte Cam Eğitimi ve Bu Alandaki Gelişmeler*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Cam Anasanat Da-lı. Eskişehir.
- Bayramoğlu, F. (1974). *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sanat Dizisi 22. İstanbul: Çeltüt Matbaacılık Koll. Şti.
- Bulat, S., Bulat, M., Aydın, B. (2014). *Bauhause Tasarım Okulu. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18 (1):105-120. (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/32439>). Erişim Tarihi: 02.04.2018.
- Küçükerman Ö., (2002). 200 Yıllık Boğaziçi Camcılık Mirası İçinde "Beykoz" Camları, Türki-ye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş., İstanbul: Aksoy Grafik Dizgi Matbaacılık A.Ş.
- Küçükerman, Ö. (1978). *Cam ve Çağdaş Tasarım İçindeki Yeri*. İstanbul: Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.
- M.E.B. (2000). *Kız Meslek Liseleri İçin Cam Teknolojisi* (1. Baskı), Ankara: Milli Eğitim Ba-sımevi (Karasu B., Ay N.).
- Olcaç Uçkan, B.Y. (2008). *Cam Tarihine Genel Bir Bakış, Anadolu Sanat*, Sayı:19, S. 97-110. Eskişehir. (http://libra.anadolu.edu.tr/makaleler/as2008_19/545204.pdf). Erişim Tarihi: 02.03.2018.
- Özgümiş, C. Ü., (2013), *Çağlar Boyu Cam Tasarımı*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özgümiş, Ü., (2000). *Anadolu Camcılığı*. İstanbul: Pera Yayıncılık ve Kitapçılık A.Ş.
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017). *Cam Sektörü Raporu*. (www.iso.org.tr/file/cam-sektor-raporu-443.pdf). Erişim Tarihi: 13.04.2018.
- TOBB (2012). *Türkiye Cam ve Cam Ürünleri Sanayi Meclisi Sektör Raporu*. (<https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2013/TOBB-CAM-SEKT-20130924.pdf>). Erişim Tarihi: 15.04.2018.
- Turan, N., (2017). *Art Nouveau Akımı'nın Seramik ve Cam Sanatına Yansımaları*, Yayınlan-mamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı, Eskişehir.
- Uysal, Z. (2013). *Kubad-ı Abad Sarayında Selçuklu Cam Sanatı*. İstanbul: Gazi Yayıncılık A.Ş.
- Vehbi Koç Vakfı Foundation, (2007), "Kalanlar" 12. ve 13. Yüzyıllarda Türkiye'de Bizans. İstanbul: Ofset Yapımevi.
- Ağatekin, M. İle 18 Ekim 2018'de yapılan kişisel iletişim.

İNTERNET KAYNAKLARI

- http-1: [http:// www.aliartun.com/yazilar/tasarim-dehseti/](http://www.aliartun.com/yazilar/tasarim-dehseti/) (Erişim Tarihi: 15.05.2018).
- http-2: [http://www.e-skop.com/skopbulten/karnaval-kategorilerinden-minyatur-
imgelerine/2255](http://www.e-skop.com/skopbulten/karnaval-kategorilerinden-minyatur-imgelerine/2255). (Erişim Tarihi: 21.05.2018).
- http-3: <http://www.sisecam.com.tr/tr/Documents/yayinlarimiz/cam-sanati-ve-geleneksel-turk-camciligidan-ornekler.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2018).
- http-4: <http://www.msgsu.edu.tr/tr-TR/seramik-ve-cam-tasarimi/288/Page.aspx> (Erişim Tarihi: 03.04.2018).
- http-5: <http://www.msgsu.edu.tr/faculties/guzel-sanatlar-fakultesi/seramik-ve-cam-tasarimi-olumu> (Erişim Tarihi: 03.04.2018).
- http-6: <https://gsf.marmara.edu.tr/fakulte/tarihce/> (Erişim Tarihi: 03.04.2018).
- http-7: <http://sr.gsf.marmara.edu.tr/genel-bilgiler/>. (Erişim Tarihi: 03.04.2018).

